# GENERALINIO ADVOKATO PEDRO CRUZ VILLALÓN IŠVADA, pateikta 2011 m. kovo 29 d.[1]

1. Šiose sujungtose bylose, kurios buvo pradėtos *Bundesgerichtshof* (Vokietija) ir *Tribunal de grande instance de Paris* (Prancūzija), visų pirma keliami keli klausimai dėl Reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo[2] 5 straipsnio 3 punkto išaiškinimo.

2. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai visų pirma klausia dėl nacionalinių teismų jurisdikcijos nagrinėti bylas, susijusias su asmens teisių pažeidimu, padarytu interneto svetainėje, apimties. Kaip yra žinoma, Teisingumo Teismas nuomonę dėl Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkto (ši nuostata tuomet buvo įtvirtinta 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencijoje) taikymo garbės ir orumo įžeidimo spaudoje atvejais[3] jau yra išsakęs Sprendime *Shevill ir kt.*, kuris buvo priimtas 1995 m.[4] Abu dabar pateikti klausimai leidžia Teisingumo Teismui išsakyti nuomonę, kaip šis sprendimas gali būti pritaikytas labai pasikeitus situacijai, kai popierinė spauda vis greičiau ir negrįžtamai užleidžia vietą elektroninėms informacijos perdavimo priemonėms internete.

3. Taip išryškėja vienas dalykas, kuris neabejotinai visada buvo numanomas, kalbant apie bet kokias problemas, susijusias su žala, padaryta asmens teisėms vykdant visuomenės informavimo veiklą, kad ir kokia būtų jos forma. Įgyvendinant šių teisių teisminę apsaugą, iš esmės negalima neatsižvelgti į *įtampą*, kylančią dėl informacijos skleidimo laisvės[5], su kuria ji turi būti suderinama. Reikia suvokti šios situacijos sudėtingumą siekiant tinkamai įvertinti pagrindinį šių sujungtų

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

3 — Iškart reikia pažymėti, kad terminas „garbės ir orumo įžeidimas“, kurį Teisingumo Teismas vartojo Sprendime *Shevill ir kt.*, šiame procese vartojamas bendrąja prasme, kaip žodžių „asmens teisių pažeidimas“ sinonimas. Visoje šioje išvadoje renkuosi pastarąją sąvoką, net jei kalbant apie Sprendimą *Shevill ir kt.* tenka vartoti terminą „garbės ir orumo įžeidimas“, kurį Teisingumo Teismas vartojo minėtame sprendime.

4 — 1995 m. kovo 7 d. sprendimas (C-68/93, Rink. p. I-415).

5 — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 11 straipsniai.

bylų dalyką – nustatyti tarptautinę teismų jurisdikciją bylose dėl žalos, padarytos asmens teisėms saityne.

4. Galiausiai *Bundesgerichtshof* klausia, ar Europos Sąjungos teisės norma, konkrečiai kalbant, Direktyvos 2000/31 [6] dėl elektroninės komercijos internete 3 straipsnis, yra kolizinė norma, apibrėžianti teisę, taikytiną nesutartinei atsakomybei, kylančiai dėl veiksmų, kuriais naudojant interneto svetainę pažeidžiamos asmens teisės.

**I — Europos Sąjungos teisės aktai**

5. Reglamente Nr. 44/2001 yra numatyta jurisdikcijos ir teismo sprendimų pripažinimo taisyklių sistema, siekiant suvienodinti teismų jurisdikcijos civilinėse ir komercinėse bylose nustatymo kriterijus. Šio reglamento tikslai yra nurodyti jo konstatuojamosiose dalyse, iš kurių nagrinėjamai bylai yra svarbios šios:

„(11) Jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, ir šiuo pagrindu jurisdikcija turi būti visada prieinama, išskyrus keletą aiškiai nustatytų situacijų, kuriose bylinėjimosi objektas arba šalių autonomija pateisinama kaip kitokia susijusi aplinkybė [pateisina kitokio sąsajos kriterijaus taikymą]. Turi būti atskirai apibrėžta juridinio asmens buveinė, siekiant didesnio bendrų taisyklių aiškumo ir išvengti jurisdikcijos prieštaravimų.

(12) Jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą.“

6. Reglamento nuostatose dėl jurisdikcijos, jo 2 straipsnyje, kaip bendra taisyklė yra numatyta atsakovo valstybės teismo jurisdikcija:

„*2 straipsnis*

1. Pagal šį reglamentą valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose.

<...>“

6 — 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL L 178, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 25 t., p. 399).

7. Reglamento 3 straipsnyje yra numatyta galimybė padaryti bendrosios jurisdikcijos išimtį, jei tenkinamos specialiosios jurisdikcijos taikymo sąlygos, numatytos II skyriaus 2–7 skirsniuose. Be kitų numatytų specialiųjų jurisdikcijų, reikia pažymėti 5 straipsnio 3 punkte nurodytą jurisdikciją:

„*5 straipsnis*

Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

<…>

3) civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti, teisme.“

8. Direktyvos 2000/31 dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje 1 straipsnio 4 dalyje yra pažymėta, kad „ši direktyva nenustato papildomų privatinės tarptautinės teisės taisyklių ir joje nenagrinėjama teismų jurisdikcija“.

9. Direktyvos 2000/31 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta tarpusavio pripažinimo taisyklė, kuri suformuluota taip:

„*3 straipsnis*

Vidaus rinka

1. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad informacinės visuomenės paslaugos, kurias teikia jos teritorijoje įsisteigęs paslaugų teikėjas, atitiktų toje valstybėje narėje taikomas nacionalines nuostatas, kurios priklauso koordinuojamai sričiai.

2. Valstybės narės negali dėl koordinuojamai sričiai priskiriamų priežasčių riboti laisvę teikti informacinės visuomenės paslaugas iš kitos valstybės narės.“

## II — Faktinės aplinkybės

### A — *Byloje „eDate Advertising“ (C-509/09)*

10. 1993 m. Vokietijos pilietis X, nuolat gyvenantis Vokietijos Federacinėje Respublikoje, Vokietijos teismo buvo nuteistas laisvės

atėmimo iki gyvos galvos bausme už žinomo Vokietijos aktoriaus nužudymą. 2008 m. sausio mėn. X buvo lygtinai paleistas.

11. *eDate Advertising GmbH* (toliau – *eDate*) yra Austrijos bendrovė, valdanti interneto portalą, kurio interneto svetainėje jis apibūdinamas kaip „liberali ir politiškai nepriklausoma informacijos priemonė“, skirta „homoseksualams, biseksualams ir transseksualams“. 1999 m. rugpjūčio 23 d. *eDate* išplatino savo skaitytojams informaciją apie X, kurioje, pateikusi jo vardą ir pavardę, nurodė, kad jis kartu su savo broliu (taip pat nuteistu už tą patį nusikaltimą) apskundė tai *Bundesverfassungsgericht* (Vokietijos Konstitucinis Teismas).

12. 2007 m. birželio 5 d. X paprašė, kad atsakovė nebeplatintų jokios informacijos apie jį, tačiau į šį prašymą raštiškai atsakyta nebuvo, nors po kelių dienų, birželio 18 d., ši informacija buvo pašalinta iš interneto svetainės.

13. X kreipėsi į Vokietijos teismus su prašymu uždrausti *eDate* visoje Vokietijos Federacinės Respublikos teritorijoje skelbti bet kokią su juo susijusią informaciją. *Landgericht Hamburg*, nagrinėjęs bylą pirmojoje instancijoje, priėmė sprendimą X naudai, kaip ir *Hanseatisches Oberlandesgericht*, nagrinėjęs bylą apeliacinėje instancijoje.

14. Abiejų instancijų teismuose *eDate* prieštaravo šiam prašymui ir ginčijo civilinio Vokietijos teismo tarptautinę jurisdikciją. *eDate* pateikė *Bundesgerichtshof* kasacinį skundą dėl apeliacinės instancijos teismo priimto sprendimo ir toliau remdamasi tuo, kad Vokietijos teismai neturi jurisdikcijos – šis klausimas yra trijų prejudicinių klausimų, kuriuos pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, esmė.

B — *Byloje „Martinez“ (C-161/10)*

15. 2008 m. vasario 3 d. britų laikraštis *Sunday Mirror* savo internetiniame leidinyje paskelbė visą seriją nuotraukų, o prie jų tekstą, pavadintą „Kylie Minogue vėl susitikinėja su Olivier Martinez“. Straipsnyje buvo pasakojama apie poros susitikimą Paryžiuje, užsimenama, kad „pora iširo praėjusiais metais“, ir teigiama, kad „romantiška 23 valandų išvyka“ rodo atsinaujinusius jų meilės santykius. Straipsnyje taip pat buvo cituojami Olivier Martinez tėvui Robert Martinez priskiriami žodžiai.

16. Olivier Martinez ir Robert Martinez, abu turintys Prancūzijos pilietybę, *Tribunal de grande instance de Paris* pareiškė ieškinį pagal Anglijos teisę įsteigtai bendrovei *MGN Limited*, kuriai priklauso laikraštis *Sunday Mirror*. Abu ieškovai mano, kad informacija,

paskelbta šioje žiniasklaidos priemonėje, yra jų teisės į asmeninio gyvenimo gerbimą ir Olivier Martinez teisės į savo paties atvaizdą pažeidimas. Atsakovei buvo nurodyta atvykti į teismą 2008 m. rugpjūčio 28 d., nors ji ginčijo Prancūzijos teismo tarptautinę jurisdikciją, teigdama, kad tarptautinę jurisdikciją turi Didžiosios Britanijos teismai, konkrečiai kalbant, – *High Court of Justice*.

17. Išklausęs šalis ir atsižvelgęs į anksčiau Teisingumo Teismui pateiktą prejudicinį klausimą (jis buvo atmestas dėl akivaizdaus Teisingumo Teismo jurisdikcijos nebuvimo [7]), *Tribunal de grande instance* iš naujo kreipėsi į Teisingumo Teismą, kad būtų patvirtintos Prancūzijos teismų jurisdikcijos ribos.

## III — Prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

18. 2009 m. gruodžio 9 d. Teisingumo Teismas gavo *Bundesgerichtshof* prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-509/09, kuriame buvo pateikti šie klausimai:

„1. Ar 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Reglamentas Nr. 44/2001) 5 straipsnio 3 punkto sąvoką „vieta, kurioje gali įvykti žalą sukėlęs įvykis“ asmens teisių (galimo) pažeidimo dėl interneto svetainės turinio atveju reikia aiškinti taip, kad:

suinteresuotasis asmuo gali pareikšti interneto svetainės valdytojui ieškinį dėl veiksmų nutraukimo, neatsižvelgiant į tai, kurioje valstybėje narėje valdytojas įsisteigęs, ir bet kurios valstybės narės, kur galima prisijungti prie interneto svetainės, teismuose,

arba

ar nustatant valstybės narės, kurioje interneto svetainės valdytojas neįsisteigęs, teismų jurisdikciją reikalaujama, kad egzistuotų už techniškai įmanomą prisijungimą didesnis ypatingas žalą keliančių duomenų arba interneto svetainės ryšys su teismo vietos valstybe (nacionalinis ryšys)?

2. Jeigu reikalaujama tokio ypatingo nacionalinio ryšio,

kokiais kriterijais remiantis šis ryšys nustatomas?

7 — 2009 m. lapkričio 20 d. Nutartis *Martinez* (C-278/09, Rink. p. I-11099).

Ar tai priklauso nuo to, ar žalą keliančios interneto svetainės valdytojas ją konkrečiai (taip pat) skiria interneto vartotojams teismo vietos valstybėje, arba ar pakanka, kad interneto svetainėje prieinama informacija yra objektyviai susijusi su teismo vietos valstybe, kad atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes teismo vietos valstybėje faktiškai galėjo arba gali kilti priešingų interesų – ieškovo suinteresuotumo gerbti jo asmens teises ir valdytojo interesų kurti savo interneto tinklalapį ir informuoti – kolizija, ypač dėl skundžiamo interneto svetainės turinio?

interneto svetainės skaičiaus teismo vietos valstybėje,

ar 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (toliau – Elektroninės komercijos direktyva) 3 straipsnio 1 ir 2 dalis reikia aiškinti taip,

kad šios nuostatos gali būti teisinio kolizinio pobūdžio, nes pagal jas ir civilinės teisės srityje konkuruojant nacionalinėms kolizinėms normoms taikoma tik kilmės šalyje galiojanti teisė,

Ar nustatant ypatingą nacionalinį ryšį reikšmingas prisijungimų prie skundžiamo interneto svetainės skaičius teismo vietos valstybėje?

arba

ar jos yra materialinės teisės pataisos, kuriomis keičiamas pagal nacionalines kolizines normas taikomos materialinės teisės rezultatas ir mažinami kilmės šalies reikalavimai?

3. Jeigu nustatant jurisdikciją nereikia ypatingo nacionalinio ryšio arba jeigu ją preziumuojant pakanka tokio ryšio, kad skundžiama informacija objektyviai turi tokį ryšį su teismo vietos valstybe, jog, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, teismo vietos valstybėje faktiškai galėjo arba gali kilti priešingų interesų kolizija, ypač dėl skundžiamo interneto tinklalapio turinio, ir, preziumuojant ypatingą nacionalinį ryšį, nereikalaujama nustatyti minimalaus prisijungimo prie skundžiamo

Jeigu Elektroninės komercijos direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalys yra kolizinės:

ar pagal minėtas nuostatas taikoma vien kilmės šalyje galiojanti materialinė teisė

arba taip pat ir joje galiojančios kolizinės normos, pagal kurias išlieka galimybė iš kilmės šalies teisės nukreipti į paskirties šalies teisę?“

19. 2010 m. balandžio 6 d. Teisingumo Teismas gavo *Tribunal de grande instance de Paris* prejudicinį klausimą, kuris buvo taip suformuluotas:

„Ar 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 3 punktą reikia aiškinti kaip suteikiančius valstybės narės teismui jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl asmeninių teisių pažeidimo, tikėtina, padaryto įdėjus informaciją ir (arba) nuotraukas kitoje valstybėje narėje interneto svetainėje, sukurtoje įmonės, kuri turi buveinę toje valstybėje, arba tai padarius bet kurioje kitoje valstybėje narėje, bet kuriuo atveju kitoje nei pirmoji valstybė narė:

— tik su sąlyga, kad ši interneto svetainė prieinama šioje pirmojoje valstybėje,

— tik tokiu atveju, kai tarp žalą sukėlusio įvykio ir šios pirmosios valstybės teritorijos egzistuoja pakankamas, esminis ar reikšmingas ryšys, ir šiuo antruoju atveju, jei šis ryšys gali atsirasti dėl:

— prisijungimų prie ginčijamos svetainės šioje pirmojoje valstybėje narėje skaičiaus, išreikšto absoliučiais dydžiais ar kaip santykio, palyginti su visais prisijungimais prie minėtos svetainės,

— asmens, kuris skundžiasi dėl savo asmeninių teisių pažeidimo, ar apskritai suinteresuotųjų asmenų gyvenamosios vietos ar pilietybės,

— kalbos, kuria skelbiama ginčijama informacija, ar bet kurio kito dalyko, kuris galėtų įrodyti svetainės redaktoriaus norą kreiptis būtent į pirmosios valstybės visuomenę,

— vietos, kur įvyko nurodyti faktai ir (arba) kur padarytos nuotraukos, kurios, tikėtina, vėliau buvo įdėtos internete,

— kitų kriterijų?“

20. Byloje *eDate Advertising* (C-509/09) *eDate* ir X atstovai, Danijos, Vokietijos, Graikijos, Italijos, Liuksemburgo, Austrijos ir

Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Europos Komisija pateikė rašytines pastabas.

**IV — Dėl prejudicinio klausimo byloje eDate Advertising (C-509/09) priimtinumo**

21. Byloje *Martinez* (C-161/10) bendrovė *MGN Limited*, Danijos, Prancūzijos ir Austrijos vyriausybės bei Komisija pateikė rašytines pastabas.

25. Italijos Respublika mano, kad byloje *eDate Advertising* iškelti klausimai turi būti pripažinti nepriimtinais, nes ieškovui paprašius *eDate* pašalino ginčijamą informaciją. Taigi X pareikštas ieškinys dėl veiksmų nutraukimo, Italijos vyriausybės teigimu, neturi ryšio su Teisingumo Teismui pateiktais klausimais dėl išaiškinimo.

22. Vadovaudamasis Procedūros reglamento 43 straipsniu, Teisingumo Teismo pirmininkas 2010 m. spalio 29 d. nutartimi nusprendė sujungti bylas C-509/09 ir C-161/10.

26. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką išskirtinėmis aplinkybėmis Teisingumo Teismas turi išnagrinėti aplinkybes, kuriomis į jį kreipėsi nacionalinis teismas. Atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo galima tik tuomet, jeigu yra akivaizdu, kad prašomas Bendrijos teisės išaiškinimas neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku, arba jeigu problema hipotetinė [8].

23. 2010 m. lapkričio 22 d. X paprašė Teisingumo Teisme teisinės pagalbos, šis prašymas 2010 m. gruodžio 10 d. nutartimi buvo atmestas.

27. Atsižvelgdamas į faktines aplinkybes ir procesą byloje *eDate Advertising*, manau, kad klausimas yra priimtinas. Iš tikrųjų tai, kad informacija buvo pašalinta, neatima iš ieškovo teisės pareikšti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo ateityje arba ieškinį dėl žalos atlyginimo, nesvarbu, ar tai būtų padaryta šiame

24. 2010 m. gruodžio 14 d. įvykusiame posėdyje dalyvavo *MGN Limited* ir *eDate Advertising*, Danijos ir Graikijos vyriausybių, taip pat Komisijos atstovai.

8 — Žr., be kita ko, 1981 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Foglia* (244/80, Rink. p. 3045, 21 punktas), 2001 m. kovo 13 d. Sprendimą *PreussenElektra* (C-379/98, Rink. p. I-2099, 39 punktas) ir 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimą *Rüffler* (C-544/07, Rink. p. I-3389, 37 punktas).

procese, ar vėliau. Teisingumo Teismas daug kartų yra pripažinęs, kad pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą jurisdikciją turintis teismas, neatsižvelgiant į tai, ar ginčas susijęs su jau padaryta žala, ar su ieškiniu, kuriuo siekiama sutrukdyti žalai atsirasti, yra nustatomas tiek pateikiant ieškinį dėl žalos atlyginimo, tiek dėl veiksmų nutraukimo [9]. Pagrindinėje byloje yra pateiktas antrojo tipo ieškinys, kurio tikslas – išvengti būsimos žalos, o konkrečiai kalbant, X atveju – išvengti informacijos, kuri jau ilgą laiką buvo platinama, atskleidimo. Todėl Teisingumo Teismo atsakymas gali būti naudingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir todėl jis yra priimtinas atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktikoje nustatytus kriterijus.

## V — Dėl bylų sujungimo priežasčių: kiek klausimai sutampa ir kaip į juos atsakyti

28. Kaip apie tai buvo nurodyta šios išvados 22 punkte, Teisingumo Teismo pirmininkas nusprendė abi nagrinėjamas bylas dėl jų dalyko panašumo sujungti. Iš esmės abi bylos yra dėl to, ar minėtas Sprendimas *Shevill ir kt.* gali būti taikomas, kalbant apie Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą, tokiomis aplinkybėmis, kai informacija, tariamai pažeidžianti asmens teises, yra platinama internetu.

29. Tačiau negalima paneigti, kad abi bylos keliais aspektais, kurie yra gana svarbūs, skiriasi. Pirma, byloje *eDate Advertising* ieškovas pareiškė ieškinį dėl veiksmų nutraukimo, o byla *Martínez* grindžiama ieškiniu dėl žalos atlyginimo. Antra, bylos *eDate Advertising* pagrindas – tariamai šmeižianti informacija, o byloje *Martínez* – informacija, tariamai pažeidžianti teisę į asmeninį gyvenimą. Byloje *eDate Advertising* atsakovė yra bendrovė, kuriai priklauso informacijos portalas internete, o byloje *Martinez* tai žiniasklaidos priemonės siauriausia šio žodžio prasme, *Sunday Mirror*, prieinamos tiek spausdinta, tiek elektronine versija, leidėjas.

30. Nepaisant šių skirtumų, abi bylas sieja tiek tiesiogiai išreikštas, tiek numanomas tas pats klausimas – Sprendimo *Shevill ir kt.* taikymo apimtis. Kaip buvo nurodyta šios išvados 27 punkte, Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktas ir teismų praktika, kurioje jis aiškinamas, tokiais atvejais, kaip

9 — 2002 m. spalio 1 d. Sprendimas *Henkel* (C-167/00, Rink. p. I-8111, 46 ir 48 punktai) ir 2004 m. vasario 5 d. Sprendimas *DFDS Torline* (C-18/02, Rink. p. I-1417, 26 ir 27 punktai).

antai nagrinėjamose bylose, yra svarbūs. Ir Teisingumo Teismas gali pateikti bendrą atsakymą tiek, kiek Sprendimas *Shevill ir kt.* tiesiogiai turi įtakos Vokietijos ir Prancūzijos teismų tarptautinei jurisdikcijai. Todėl jurisdikcijos klausimą nagrinėsiu bendrai ir tik paskui pereisiu prie trečiojo prejudicinio klausimo, kurį pateikė tik *Bundesgerichtshof* byloje *eDate Advertising* ir kuris yra susijęs su taikytinos teisės problema.

## VI — Dėl pirmojo ir antrojo prejudicinių klausimų byloje eDate Advertising (C-509/09) ir vienintelio prejudicinio klausimo byloje Martinez (C-161/09)

### A — *Sprendimas „Shevill ir kt.“: nagrinėjimas ir vertinimas*

31. Praėjusio amžiaus paskutiniame dešimtmetyje atsiradus ir plėtojantis internetui ir, konkrečiai kalbant, *World Wide Web*, labai pasikeitė informacijos platinimo ir gavimo būdai bei technologijos. Dėl šio reiškinio dabar reikia naujo požiūrio į daugelio teisinių kategorijų sąvokas ir taikymo apimtis, kalbant apie jas atsižvelgiant į internete besiklostančius socialinius ir komercinius santykius. Šioje byloje taip pat kyla tokio pobūdžio abejonių, susijusių su teismų tarptautine jurisdikcija, nes iki šiol teismų praktikoje pateikti atsakymai, nepatikslinus tam tikrų jų niuansų ar net svarbesnių dalykų, negali būti taikomi informacijai, kuri internetu platinama visame pasaulyje ir yra laisvai prieinama.

32. Dabar nuosekliai priminsiu Sprendimo *Shevill ir kt.* turinį ir jo vertinimą, kad vėliau išnagrinėčiau ypatingą žalos, internete padaromos asmens teisėms, pobūdį, ypatingą dėmesį skirdamas tam, kuo skiriasi informacijos, platinamos naudojant materialias informacijos perdavimo priemones, skelbimas ir informacijos skleidimas interneto žiniasklaidos priemonėse. Galiausiai nurodysiu, kaip nagrinėjamomis aplinkybėmis gali būti pritaikyta Sprendime *Shevill ir kt.* padaryta išvada, ir pasiūlysiu papildomą sąsajos kriterijų, grindžiamą nagrinėjamų gėrių ir vertybių „konflikto svorio centro“ vietos nustatymu.

33. Sprendime *Mines de potasse d'Alsace* [10], kuris buvo priimtas 1976 m., Teisingumo Teismas nusprendė, kad tuo atveju, kai vieta, kur įvyko galintis sukelti deliktinę arba

10 — 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Bier* vadinamas „Mines de potasse d'Alsace“ (21/76, Rink. p. 1735).

kvazideliktinę atsakomybę įvykis, ir vieta, kur šis įvykis sukėlė žalą, nesutampa, žodžiai „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“, dabar esantys Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkte, turi būti suprantami taip, kad jie apima kartu vietą, kur atsirado žala, ir vietą, kur įvyko žalą sukėlęs įvykis.

34. Negali būti nepaisoma Sprendimo *Mines de potasse d'Alsace* svarbos. Siekdamas, kad specialioji jurisdikcija deliktinės arba kvazideliktinės atsakomybės srityje tokiais atvejais nesutaptų su bendrąja atsakovo gyvenamosios vietos teismo jurisdikcija, Teisingumo Teismas minėtą 5 straipsnio 3 punktą aiškino taip, kad jis pripažįsta, jog ieškovo pasirinkimu galima dviejų teismų jurisdikcija: vietos, kur įvyko žalą sukėlęs įvykis, teismo ir vietos, kur iš tikrųjų atsirado žala, teismo.

35. Minėtame sprendime įtvirtintas požiūris, grindžiamas turtinės žalos atsiradimu, priėmus Sprendimą *Shevill ir kt.* buvo išplėstas neturtinės žalos atvejams. Šioje byloje, kaip žinoma, Teisingumo Teismas pripažino, kad išdėstytas požiūris gali būti taikomas asmens teisių pažeidimo atvejais [11]. Šia proga Teisingumo Teismas patikslino, kad „tarptautinio garbės ir orumo įžeidimo“ spaudoje atveju (kuris būtent ir buvo byloje *Shevill ir kt.*) „pažeidimas, padaromas fizinio arba juridinio asmens garbei, reputacijai ir padėčiai kenkiančiu pranešimu, pasireiškia tose vietose, kur pranešimas yra išplatintas, kai *nukentėjęs asmuo ten yra žinomas*“ [12]. Tačiau šiuo atveju asmens teisių turėtojas galėtų šios valstybės teisme prašyti atlyginti tik šioje valstybėje patirtą žalą.

36. Kaip sąsajos kriterijų pripažinęs vietą, kur nukentėjęs asmuo yra žinomas, Teisingumo Teismas, pritardamas generalinių advokatų M. Darmon ir P. Léger pasiūlymui [13], nusprendė, kad valstybių, kuriose buvo išplatintas garbę ir orumą įžeidžiantis pranešimas ir kuriose, asmens teisių turėtojo teigimu, buvo pakenkta jo reputacijai, teismai turi jurisdikciją spręsti dėl žalos, padarytos atitinkamoje valstybėje, nukentėjusio asmens reputacijai [14]. Siekdamas išvengti sunkumų, kurių galėtų kilti dėl šios jurisdikcijos, Teisingumo Teismas pridūrė, kad vis dėlto ieškovas visada turi galimybę pareikšti visus reikalavimus arba atsakovo gyvenamosios vietos teisme, arba garbę ir orumą įžeidžiančio pranešimo leidėjo įsisteigimo valstybės teisme [15].

11 — Minėto sprendimo 23 punktas.

12 — Minėto sprendimo 29 punktas, kursyvu išskirta mano.

13 — Generalinio advokato M. Darmon išvada, pateikta 1994 m. liepos 14 d., ir generalinio advokato P. Léger išvada, pateikta 1995 m. sausio 10 d. Neįprastas atvejis, kad du generaliniai advokatai pateikė išvadą toje pačioje byloje, paaiškinamas tuo, kad Teisingumo Teismas po generalinio advokato M. Darmon, kurio kadencija Teisingumo Teisme pasibaigė likus kelioms dienoms iki sprendimo dėl atnaujinimo priėmimo, išvados pateikimo nusprendė atnaujinti žodinę proceso dalį.

14 — Minėto Sprendimo *Shevill ir kt.* 31 punktas.

15 — Ten pat, 32 punktas.

37. Taigi Sprendime *Shevill ir kt.* buvo pripažinta, kad, vadovaujantis Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktu, asmens teisių pažeidimo žiniasklaidos priemonėse atvejais ieškovo pasirinkimu galima dviejų teismų jurisdikcija: pirma, atsakovo gyvenamosios vietos arba leidėjo įsisteigimo valstybės teismo, kuriame ieškovas gali prašyti atlyginti visą patirtą žalą, antra, valstybės, kur asmuo yra žinomas, teismo, kuriame galima prašyti atlyginti tik šioje valstybėje padarytą žalą, – šis apribojimas kai kur doktrinoje buvo pavadintas „mozaikos principu“ [16].

38. Sprendime *Shevill ir kt.* yra pasiekta protinga pusiausvyra, apie kurią doktrinoje, kalbant bendrai, yra teigiamai atsiliepiama [17]. Ji, pirma, atitinka būtinybę vienoje valstybėje – leidėjo arba atsakovo – sukoncentruoti ieškinius dėl visos žalos atlyginimo ir, antra, leidžia asmens teisės turėtojui pareikšti ieškinį, net jeigu jis ir ribojamas, ten, kur buvo padaryta žala nematerialiajam objektui, pavyzdžiui, jo paties atvaizdui. Toks Sprendime *Shevill ir kt.* pateiktas sprendimas leidžia išvengti galimybės specialiajai jurisdikcijai, įtvirtintai Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkte, tapti bendrosios jurisdikcijos ekvivalentu, kuriam būtų teikiama pirmenybė atsakovo gyvenamosios vietos teismo jurisdikcijos atžvilgiu, taip pat leidžia išvengti *forum actoris* kriterijaus, kurio reglamente buvo aiškiai atsisakyta, o reglamentas, kaip ir iki jo galiojęs dokumentas – Briuselio konvencija, buvo pagrįstas bendrąja jurisdikcijos taisykle *actor sequitur forum rei* [18].

39. Kaip galima konstatuoti, Sprendimas *Shevill ir kt.* apima asmens teisių pažeidimus, dėl kurių kyla įtampa tarp informacijos skleidimo laisvės ir teisės į privatų gyvenimą arba savo paties atvaizdą. Jo taikymo apimtis yra plati ir neapsiriboja tik spausdintais laikraščiais, nes į jo taikymo sritį gali patekti kitos informacijos perdavimo priemonės, pavyzdžiui, televizija arba radijas. Jis taip pat apima daug įvairių asmens teisių pažeidimų, kalbant tiek apie šmeižtą arba įžeidimus, kaip paprastai šie pažeidimai suprantami kontinentinės teisės sistemose, tiek apie „garbės ir orumo įžeidimo“ sąvoką, būdingą *common law* sistemoms [19].

16 — U. Magnus, P. Mankowski „Brussels I Regulation“, Miunchenas, Sellier, European Law Publishers, 2007, p. 192 ir 193.

17 — Žr., be kita ko, komentarus A. Crespo „Precisión del forum locus delicti commissi en los supuestos de daños contra la persona causados a través de prensa“, *La Ley – Comunidades Europeas* Nr. 96, 1995, p. 1 ir paskesni; A. Gardella „Diffamazione a mezzo stampa e Convenzione di Bruxelles del 27 settembre 1968“, *Rivista di diritto internazionale privato e processuale*, 1997, p. 657 ir paskesni; G. Hogan „The Brussels Convention, Forum Non Conveniens and the Connecting Factors Problem“, *European Law Review*, 1995, p. 471 ir paskesni; P. Huber „Persönlichkeitsschutz gegenüber Massenmedien im Rahmen des Europäischen Zivilprozessrechts“, *Zeitschrift für europäisches Recht*, 1996, p. 300 ir paskesni; L. Idot „L'application de la Convention de Bruxelles en matière de diffamation. Des précisions importantes sur l'interprétation de l'article 5.3“, *Europe*, 1995, liepa, p. 1 ir 2;

18 — Žr. generalinio advokato P. Léger išvados minėtoje byloje *Shevill ir kt.* 39 ir 40 punktus.

19 — Žr. J. Sánchez Santiago, J. J. Izquierdo Peris „Difamar en Europa: las implicaciones del asunto Shevill“, *Revista de Instituciones Europeas* Nr. 1, 1996, p. 168.

40. Dalykas, skiriantis šias dvi sujungtas bylas nuo to, kas buvo nuspręsta minėtame sprendime, yra tik informacijos perdavimo priemonė. Žala, padaroma spausdintais, televizijos ar radijo pranešimais pažeidus asmens teises, paprastai atsiranda tik nacionaliniu lygmeniu. Tarptautinis šių ginčų poveikis nacionalinės teisės sistemoms pasireikšdavo tik kartais, daugiausia dėl žiniasklaidos priemonėms būdingų teritorinių apribojimų. Kai veikla vykdoma tik vienoje teritorijoje, yra natūrali žiniasklaidos priemonės tendencija pateikti informaciją, dominančią potencialius jos gavėjus toje geografinėje erdvėje. Todėl asmens teisės buvo pažeidžiamos ta žiniasklaidos priemone ir to asmens, kurie daugeliu atvejų būdavo toje pačioje teritorijoje.

41. Todėl, kad būtų galima išsakyti nuomonę dėl galimybės pritaikyti Sprendimą *Shevill ir kt.*, dabar reikėtų išnagrinėti, tegul tik bendrais bruožais, kaip internetas pakeitė informacijos perdavimo technologijas ir priemones.

B — *Internetas, spauda ir informacijos platinimas*

42. Nėra reikalo grįžti į laikotarpį, kai šnekamosios kalbos žodis ir kiek mažiau rašytinė priemonė buvo pagrindinė visuomenės informavimo priemonė, nes nuomonės ir informacijos skleidimo laisvės, kaip mes jas suprantame, atsirado būtent tuo metu, kai atsirado galimybė jas įgyvendinti pasinaudojant spausdintu žodžiu. Tuo pat metu rašytinio ir apskritai grafinio [20] informacijos perdavimo priemone tapo popierius. Būtent šios technologinės naujovės leido vėliau reikalauti minėtų laisvių ir jas skelbti, nesunkiai pritaikius atitinkamą modelį garso ir vaizdo transliavimo bangomis priemonėms.

43. Interneto, kaip ir *World Wide Web* [21], išradimas ir diegimas iš esmės pakeitė šią žiniasklaidos priemonėms būdingą teritorinio susiskaidymo tendenciją. Arba net padarė ją visiškai priešingą ir informacijos platinimas tapo pasauliniu, o ne nacionaliniu reiškiniu [22]. Naudojantis nematerialią technologinę priemonę, kuri leidžia saugoti didžiulį kiekį informacijos ir ją nedelsiant išplatinti bet kur pasaulyje, internetas – tai analogų neturinti visuomenės informavimo technologijų platforma. Taigi internetas, pirma, pakeičia mūsų informacijos perdavimo suvokimą erdvės arba teritorijos požiūriu, vykstant socialinių

20 — W. M. Ivins Jr „Prints and Visual Communication“, Kembridžas–Londonas, The MIT Press, 1969.

21 — Dėl „interneto“ ir „World Wide Web“ sąvokos ir teisinio apibrėžimo žr., be kita ko, I. J. Lloyd „Information Technology Law“, 4-asis leidimas, 2004.

22 — Žr., be kita ko, M. Castells „La Era de la Informacion. Economia, Sociedad y Cultura. La Sociedad Red“, Siglo XXI, 2002.

santykių globalizacijai ir mažėjant regioninio arba nacionalinio lygmens svarbai taip, kad sukuriama nematerialiai ir neapčiuopiama erdvė – „kibernetine erdvė“, neturinti nei sienų, nei ribų. Antra, internetas pakeičia šių santykių suvokimą laiko požiūriu tiek dėl to, kad jame esantys pranešimai pasiekiami nedelsiant, tiek dėl galimybės jiems išlikti internete. Jei pranešimas vieną kartą pasirodo internete, jis ten išlieka iš esmės neribotą laiką.

44. Atsižvelgiant į visa tai, žiniasklaidos priemonė, nusprendusi platinti savo pranešimus internete, imasi tai daryti tokiu būdu, kuris iš esmės skiriasi nuo to, kuris reikalingas tradicinėms informacijos perdavimo priemonėms. Kitaip nei spaudai, interneto svetainei nebūtinas išankstinis įmonės sprendimas, kokį tiražą reikia išplatinti, o juo labiau išspausdinti, nes nedelsiant yra išplatinama visame pasaulyje; kaip žinoma, interneto svetainę galima peržiūrėti bet kurioje pasaulio vietoje, kur yra prieiga prie interneto. Taip pat skiriasi žiniasklaidos priemonės prieinamumo galimybės ir naudojamos prekių reklamos technologijos. Kaip buvo nurodyta, prie interneto galima prisijungti nuolat ir visame pasaulyje, o informaciją galima nedelsiant išplatinti privatiems asmenims. Ir net mokamos žiniasklaidos priemonės, kurių yra internete, skiriasi nuo kitų informacijos perdavimo priemonių tuo, kad teritoriniu požiūriu prekyba yra pasaulinė.

45. Internetui, kitaip nei tradicinėms žiniasklaidos priemonėms, taip pat yra būdingas gerokai mažesnis politinės valdžios kišimasis. Dėl jo pasaulinio pobūdžio viešajai valdžiai sunku kištis į tai, kas vyksta internete, todėl nėra tinkamo reglamentavimo, ir tai neretai kritikuojama [23]. Be to, kad nėra materialinės teisės normų, nėra ir nuoseklumo kolizijų srityje – yra susimaišiusios įvairių nacionalinės teisės sistemų atitinkamos tarptautinės privatinės teisės nuostatos, kurios gali iš dalies sutapti ir bet kokį konkrečiai bylai taikytinų normų derinimą padaryti sudėtingą.

46. Nurodytos savybės turi neginčytiną poveikį teisės sričiai. Nedelsiant platindamas informacinius pranešimus visame pasaulyje, leidėjas susiduria su įvairiomis vietos, regionų, nacionalinėmis ir tarptautinėmis teisės sistemomis. Be to, dėl informacinės veiklos internete reglamentavimo pasaulio mastu nebuvimo, taip pat dėl valstybių tarptautinės privatinės teisės normų įvairovės žiniasklaidos priemonės susiduria su fragmentišku teisiniu reguliavimu, kuris taip pat gali būti prieštaringas, nes tai, kas draudžiama vienoje

23 — Žr., be kita ko, A. Gigante „Blackhole in Cyberspace: the Legal Void in the Internet“, *Journal of Computer & Information Technology*, XV knyga, 1997; M. Gould „Rules in the Virtual Society“, *International Review of Computers & Technology*, 10 t., 1996; J. R. Reidenberg „Governing Networks and Rule-Making in Cyberspace“, *Emory Law Review*, 45 t., 1996 ir T. H. Strömer „Online-Recht: Juristische Probleme der Internet-Praxis erkennen und vermeiden“, 4-asis leidimas, Heidelbergas, Dpunkt, 2006.

valstybėje, gali būti leidžiama kitoje [24]. Todėl būtinybė užtikrinti žiniasklaidos priemonių teisinį saugumą, išvengiant situacijų, kurios atgraso nuo teisėto informacijos skleidimo laisvės įgyvendinimo (*chilling-effect* arba atgrasantis poveikis), tampa tikslu, į kurį Teisingumo Teismas taip pat turi atsižvelgti [25].

47. Be to, žiniasklaidos priemonės vykdoma informacijos platinimo ir prieigos prie jos kontrolė tampa neveiksminga ir kartais neįgyvendinama. Informacijai pasklidus internete, privatūs asmenys, norėdami to ar ne, nedelsiant tampa informacijos platintojais – ar tai būtų daroma socialiniuose tinkluose, elektroniniais laiškais, darant interneto nuorodas (*link*), interneto dienoraščiuose, ar kitokiu interneto suteikiamu būdu [26]. Net tuo atveju, kai prieiga prie pranešimų yra ribojama nustačius mokestį ir kartais leidžiama tik tam tikroje teritorijoje, susiduriama su dideliais sunkumais, jei siekiama sutrukdyti masiškai platinti informaciją. Todėl kai informacija cirkuliuoja internete, kontroliuoti ją ir įvertinti jos poveikį arba kiekį – tradicinės žiniasklaidos priemonių atveju tai grindžiama labai patikimais metodais – tampa neįveikiama užduotimi [27].

48. Be to, asmenys, kurie potencialiai gali nukentėti nuo asmens teises pažeidžiančių pranešimų, yra ypač neapsaugoti, kai kaip informacijos perdavimo priemone yra naudojamasi internetu. Informacijos paskleidimas visame pasaulyje prisideda prie to, kad pažeidimas gali būti didesnis nei padaromas, pavyzdžiui, tradicine žiniasklaidos priemone [28]. Pažeidimo sunkumas nėra suderinamas su daugybe taikytinų režimų, nes dėl teritorinio susiskaidymo greta egzistuoja skirtingos nacionalinės sistemos ir atitinkamai tiek pat nacionalinių teismų, kurie turi jurisdikciją nagrinėti bylą, sistemų. Todėl asmens teisės turėtojas gali nukentėti nuo potencialiai sunkesnių pažeidimų, o jo teisinė apsauga sumažėja dėl susiskaidymo ir patiriamo teisinio netikrumo.

24 — Žr., be kita ko, T. Hoeren „Internet und Recht – Neue Paradigmen des Informationsrechts“, *Neue Juristische Wochenschrift*, 51 t., 1998, p. 2852–2854; M.E. Katsch „Law in a Digital World“, Oksfordas–Niujorkas, Oxford University Press, 1995, p. 240 ir paskesni; N. Levine „Establishing Legal Accountability for Anonymous Communications in Cyberspace“, *Columbia Law Review*, 96 t., 1996, p. 1540–1564 ir R. Susskind „Transforming the Law: Essays on Technology, Justice and the Legal Marketplace“, Oksfordas–Niujorkas, Oxford University Press, 2000, p. 143 ir paskesni.

25 — Ypač žr. L. Determann „Kommunikationsfreiheit im Internet. Freiheitsrechte und gesetzliche Beschränkungen“, Baden-Badenas, Nomos, 1999, p. 304 ir paskesni.

26 — Kaip pažymėjo *Bundesgerichtshof* savo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-509/09, internetas *neplatina* informacijos, jis tik suteikia *galimybę su ja susipažinti*. Tai interneto vartotojai, kurie, norėdami to ar ne, tampa jos platintojai.

27 — R. Pichler leidinyje T. Hoeren ir U. Sieber (leid.) „Handbuch Multimedia-Recht. Rechtsfragen des elektronischen Geschäftsverkehrs“, Miunchenas, Beck, 2009, 25 skyrius, 224 punktas.

28 — Dėl skirtingų šios įtampos atmainų žr. M. L. Fernández Esteban „Nuevas tecnologías, Internet y derechos fundamentales“, Madridas, McGraw Hill, 1999; D. Banisar ir S. Davies „Global Trends in Privacy Protection: An International Survey of Privacy, Data Protection, and Surveillance Law and Developments“, *Journal of Computer and Information Law*, XVIII knyga, 1999; A. Fleischmann „Personal Data Security: Divergent Standards in the European Union and the United States“, *Fordham International Law Journal*, 19 t., 1995; I. Geis „Internet und Datenschutzrecht“, *Neue Juristische Wochenschrift*, 50 t., 1997 ir E. Morón Lerma „Internet y Derecho penal: hacking y otras conductas ilícitas en la Red“, Navara, Aranzadi, 1999.

C — *Dėl to, ar būtų tinkama pritaikyti arba patvirtinti Sprendimą „Shevill ir kt.“*

49. Primintina, kad Sprendime *Shevill ir kt.* Teisingumo Teismas pateikė atsakymą, kuriuo suderino žiniasklaidos priemonių interesus su asmens teisių turėtojo teisinės padėties apsauga. Šiame sprendime išreikštas požiūris leidžia aiškiai ir tiksliai apibrėžti „vietą, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti“, siekiant nustatyti vieną arba kelis jurisdikciją turinčius teismus. Šis sprendimas akivaizdžiai yra svarbus tais žalos padarymo asmens teisėms atvejais, kai atsakove esanti žiniasklaidos priemonė turi teritorijos požiūriu daugiau ar mažiau apibrėžtą informacijos platinimo sistemą. Tiek, kiek informacijos platinimo būdas atitinka įmonės, kuri ekonominiu arba informacijos platinimo požiūriu įvertina, ar jai naudinga įsisteigti vienoje ar kitoje valstybėje, strategiją, toks sprendimas, kuris yra numatytas Sprendime *Shevill ir kt.* ir kuris leidžia apibrėžti žalos ribas ir teritorijos požiūriu, iš tikrųjų yra pagrįstas atsakymas.

50. Tačiau šis sprendimas buvo priimtas laikotarpiu prieš pat interneto išplitimą. Aplinkybės nagrinėjamose bylose aiškiai skiriasi nuo to, kas įvyko Fiona Shevill atveju, todėl praktikoje sunku taikyti sprendimą, kurį Teisingumo Teismas priėmė 1995 metais. Pavyzdžiui, sąsajos su vietos, kur asmens teisių turėtojas yra žinomas, teismu kriterijus leidžia spręsti tik dėl žalos, kuri iš tikrųjų atsirado šioje valstybėje. Praktikoje šią taisyklę buvo galima taikyti laikotarpiu, kai buvo priimtas Sprendimas *Shevill ir kt.*, atsižvelgiant, pavyzdžiui, į kiekvienoje valstybėje narėje išplatintų egzempliorių skaičių – šią informaciją buvo lengva patikrinti, nes tai buvo žiniasklaidos priemonės pardavimo politikos dalis ir priklausė nuo pačios įmonės sprendimų. Tačiau nėra pakankamai patikimų kriterijų, kaip pripažino posėdžio dalyviai nagrinėjamose bylose, kad būtų įvertinta, kokiu mastu pati žiniasklaidos priemonė (arba jos pranešimai) yra išplatinti internete. Nors tiesa, kad apsilankymų viename interneto puslapyje skaičius ir tai, iš kur lankomasi, gali rodyti, kad yra poveikis tam tikrai konkrečiai teritorijai, vis dėlto tai yra šaltiniai, kurie nesuteikia pakankamų garantijų, siekiant galutinai ir neginčytinai nustatyti, kad dėl teisės pažeidimo buvo padaryta žala [29].

51. Be to, Sprendimas *Shevill ir kt.* grindžiamas tinkamo teisingumo vykdymo garantija – šis tikslas yra aiškiai nurodytas Reglamento

29 — Žr. D. Jerker ir B.Svantesson „Private International Law and the Internet“, Kluwer Law International, 2007, p. 324 ir paskesni ir I. Roth „Die internationale Zuständigkeit deutscher Gerichte bei Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet“, Peter Lang, 2006, p. 283.

Nr. 44/2001 motyvuose [30]. Tačiau, kalbant apie interneto žiniasklaidos priemones, šios doktrinos taikymas tam tikrais atvejais gali būti nesuderinamas su šiuo tikslu. Pavyzdžiui, pakanka pagalvoti apie tokio asmens, kaip antai Olivier Martínez, kuris yra populiarus (yra „žinomas“) daugiau nei vienoje valstybėje narėje, atvejį. Pernelyg didelis teismų jurisdikcijos, kaip ir galimos taikytinos teisės, išskaidymas yra sunkiai suderinamas su tinkamu teisingumo vykdymu [31]. Taip pat vien dėl to, kad informacija apie šį viešą asmenį yra tiesiogiai prieinama visose valstybėse narėse, žiniasklaidos priemonės leidėjas pateks į sunkiai valdomą padėtį, nes jei prasidėtų teismo procesas, kiekvienos valstybės narės teismas galėtų turėti jurisdikciją. Atitinkamai negalima teigti, kad toks rezultatas tiek ieškovui, tiek atsakovui padidina normų nustatymo nuspėjamumą [32].

52. Apskritai kalbant, taip pat reikia pažymėti, kad nuo 1995 m., kai buvo priimtas nagrinėjamas sprendimas, Europos Sąjungos teisėje įvyko svarbių pasikeitimų. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos įsigaliojimas patvirtino tiek pagrindinės teisės į privatų gyvenimą, tiek informacijos skleidimo laisvės svarbą. Šios Chartijos 7 ir 11 straipsniais informacijai suteikiama ypatinga apsauga, kuri jai turi būti suteikta demokratinėje visuomenėje, taip pat pabrėžiama privataus gyvenimo, kuris apima ir asmens atvaizdą, svarba. Teisingumo Teismo praktikoje jau buvo progų išsakyti nuomonę dėl šių dviejų teisių prieš įsigaliojant Chartijai [33], jų turinys savo ruožtu buvo patikslintas ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje [34]. Tačiau Chartijos įsigaliojimas nagrinėjamam klausimui turi ypatingą svarbą, nes jis akivaizdžiai rodo būtinybę visose Europos Sąjungos kompetencijos srityse, taip pat teismų bendradarbiavimo civilinėse bylose srityje laikytis

30 — Minėto sprendimo 31 punktas.

31 — Generalinis advokatas M. Darmon pats nurodė šį prieštaravimą savo išvados, pateiktos byloje *Shevill ir kt.*, 72 punkte.

32 — Minėtas I. Roth „Die internationale Zuständigkeit <...>“, p. 310 ir paskesni.

33 — Dėl Chartijos 11 straipsnio ir teisės į informacijos laisvę įgyvendinimo iki Chartijos priėmimo žr., be kita ko, 1974 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Sacchi* (155/73, Rink. p. 409), 1989 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Oyowe ir Traore prieš Komisiją* (C-100/88, Rink. p. 4285), 1991 m. birželio 18 d. Sprendimą *ERT* (C-260/89, Rink. p. I-2925), 1991 m. liepos 25 d. Sprendimą *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (C-288/89, Rink. p. I-4007), 1993 m. vasario 3 d. Sprendimą *Veronica Omroep Organisatie* (C-148/91, Rink. p. I-487), 2000 m. spalio 5 d. Sprendimą *Vokietija prieš Parlamentą ir Tarybą* (C-376/98, Rink. p. I-8419) ir 2001 m. kovo 6 d. Sprendimą *Connolly prieš Komisiją* (C-274/99 P, Rink. p. I-1611). Dėl Chartijos 7 straipsnio ir teismų praktikos iki Chartijos priėmimo žr., be kita ko, 1992 m. balandžio 8 d. Sprendimą *Komisija prieš Vokietiją* (C-62/90, Rink. p. I-2575, 23 punktas) ir 1994 m. spalio 5 d. Sprendimą *X prieš Komisiją* (C-404/92 P, Rink. p. I-4737, 17 punktas).

34 — Dėl informacijos laisvės arba, vartojant Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnio terminą „teisės laisvai <...> gauti bei skleisti informaciją ir idėjas“, žr., be kita ko, EŽTT 1976 m. gruodžio 7 d. Sprendimą *Handyside prieš Jungtinę Karalystę*; 1987 m. kovo 26 d. Sprendimą *Leander prieš Švediją*, 1999 m. gegužės 29 d. Sprendimą *Bladet Tromsø ir Stensaas prieš Norvegiją*; 2001 m. vasario 27 d. Sprendimą *Feldek prieš Slovakiją* ir 2002 m. gegužės 7 d. Sprendimą *McVicar prieš Jungtinę Karalystę*. Dėl pagrindinės teisės į privatų gyvenimą, kuri nustatyta Konvencijos 8 straipsnyje, susijusiame su asmeniniu ir šeiminiu gyvenimu, žr., be kita ko, 1985 m. kovo 26 d. Sprendimą *X ir Y prieš Nyderlandus*; 1992 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Niemetz prieš Vokietiją*, 1994 m. lapkričio 25 d. Sprendimą *Stjerna prieš Suomiją*; 2001 m. birželio 28 d. Sprendimą *Vertiere prieš Šveicariją* ir 2004 m. birželio 24 d. Sprendimą *Hannover prieš Vokietiją*.

Chartijoje apibrėžtų teisių [35]. Taigi dėl pernelyg didelio krūvio, tenkančio žiniasklaidos priemonėms, kalbant apie neribotas proceso galimybes, taip pat dėl galimų asmens teisių pažeidimų sunkumo ir su jų apsauga susijusio teisinio netikrumo būtina, kad priežastimi priimti Sprendimą *Shevill ir kt.* buvusi įtampa, siekiant išvengti tokio rezultato, būtų panaikinama kitaip.

53. Be to, bet koks naujas požiūris, kuris reikštų Sprendime *Shevill ir kt.* suformuluotos doktrinos pakeitimą, technologijų atžvilgiu privalo būti neutralus. Kitaip tariant, Teisingumo Teismo atsakymai į atsiradus internetui kylančias aiškinimo problemas neturi būti pernelyg sutelkti į šią priemonę, kad nebūtų iškreipti dėl technologijų pažangos arba nekiltų skirtingo vertinimo, grindžiamo galimu šališku kriterijumi – tam tikros konkrečios technologijos naudojimu, pavojus [36]. Nors dėl interneto konfliktas tarp informacijos skleidimo laisvės ir teisės į savo paties atvaizdą įgyja labai specifinių bruožų, Teisingumo Teismo pasiūlytas sprendimas turi būti kuo daugiau taikytinas visoms žiniasklaidos priemonėms, nesvarbu, kokį informacijos perdavimo būdą jos taikytų [37]. Šią išvadą dar labiau sustiprina pastebėtas dalykas, kad šiais laikais beveik nėra žiniasklaidos priemonių, kurios neturėtų elektroninio leidinio, platinamo internete, ypač jei kalbėsime apie bent kiek svarbesnę kasdienę spaudą. Informaciniai pranešimai yra panašūs ir iš vienos informacijos perdavimo priemonės pereina į kitą. Todėl nustatant jurisdikciją turintį teismą turi būti remiamasi kriterijais, kuriais atsižvelgiama į pažeidimus, padarytus

35 — Dėl Chartijos informacinio poveikio visose srityse, kur Europos Sąjunga priima teisės aktus, žr. K. Lenaerts ir J. Gutiérrez-Fons „The Constitutional Allocation of Powers and General Principles of EU Law“, *Common Market Law Review* 47 t., 2010. Dėl tarptautinės privatinės teisės žr. M. Requejo Isidro „Violaciones Graves de Derechos Humanos y Responsabilidad Civil“, Thomson-Aranzadi, 2009.

36 — Žr. E. S. Knutsen „Techno-Neutrality of Freedom of Expression in New Media Beyond the Internet“, *UCLA Entertainment Law Review* Nr. 8, 2001, p. 95; B.-J. Koops „Should ICT Regulation be Technology-Neutral?“ leidinyje B.-J. Koops, M. Lips, C. Prins ir M. Schellekens „Starting Points for ICT Regulation: deconstructing prevalent policy one-liners“, Haga, TMC Asser Press, 2006, p. 77–79 ir A. Escudero-Pascual ir I. Hosein „The Hazards of Technology-Neutral Policy: Questioning Lawful Access to Traffic Data“, *Communications of the Association for Computing Machinery* Nr. 47, 2004, p. 77.

37 — Komisija daug kartų gynė „technologinio neutralumo“ principo sąvoką, pagal kurią reikalaujama nediskriminuoti naudojamų informacijos perdavimo priemonių. Kaip ji paaiškino savo komunikate Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Bendrijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principų ir gairių (COM(1999) 657 galutinis, 1999 m. gruodžio 14 d., p. 11), „technologijų derinimas reiškia, kad paslaugoms, kurioms anksčiau buvo naudojamas ribotas skaičius ryšių tinklų, dabar gali būti naudojami keli konkuruojantys tinklai. Todėl reikia, kad reglamentavimas būtų neutralus technologijų atžvilgiu: iš esmės tapačios paslaugos turėtų būti reglamentuojamos vienodai, nesvarbu, koks perdavimo būdas būtų naudojamas“. Taip pat šiuo klausimu žr. Komisijos komunikatą Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl ES elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemos persvarstymo (COM(2006) 334 galutinis, 2006 m. birželio 29 d., p. 8). Tuo pačiu klausimu žr. ministrų deklaraciją, priimtą 1997 m. liepos 6–8 d. Bonoje vykusioje ministrų konferencijoje dėl pasaulinių informacijos tinklų.

tuo pat metu, pavyzdžiui, spausdintoje žiniasklaidos priemonėje ir interneto svetainėje [38].

54. Šiame etape manau, kad gali būti suteiktas atsakymas, kuriuo būtų pritaikytas Sprendimas *Shevill ir kt.* ir kuris kartu technologiniu požiūriu būtų neutralus. Manau, kad atsakymo nereikia ieškoti iš esmės kitaip žiūrint į minėtą sprendimą. Atvirkščiai, manau, kad atsakymas, kurį Teisingumo Teismas pateikė 1995 m., ir šiandien galioja „tarptautinio garbės ir orumo įžeidimo“ atvejais, kai informacijos perdavimo priemonė yra spausdinta žiniasklaidos priemonė. Pakanka nustatyti papildomą, be jau nustatytųjų, sąsajos kriterijų, ir nėra reikalo kitaip specialiai išskirti atvejo, kai žala padaroma internetu.

D — *„Konflikto svorio centras“ kaip papildomas sąsajos su teismo vietos valstybe kriterijus*

55. Primintina, jog Sprendime *Shevill ir kt.* yra numatyta, kad asmens teisės turėtojo pasirinkimu galima dviejų teismų jurisdikcija – jam leidžiama pasirinkti tarp leidėjo arba atsakovo valstybės teismo ir vietos arba vietų, kur jis pats yra žinomas, teismo. Kaip jau buvo nurodyta, daugeliu minėtų atvejų šis požiūris tinka. Darytina išvada, kad sąsajos kriterijai, numatyti šioje doktrinoje, nėra savaime klaidingi, bet juos visiškai galima ir net būtina papildyti papildomu kriterijumi. Konkrečiai kalbant, manau, kad reikia suformuluoti ir nustatyti papildomą sąsajos kriterijų, pagal kurį „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą, laikoma ir ta vieta, kur yra nagrinėjamų vertybių ir interesų „konflikto svorio centras“.

56. Asmens teisių pažeidimas interneto žiniasklaidos priemonėse sukelia įtampą, kuri jau buvo paaiškinta šios išvados 42–44 punktuose. Papildomas sunkumas – tai šios įtampos tarpvalstybinis, arba tiesiog pasaulinis, pobūdis, todėl reikia nustatyti teismų jurisdikciją, kuri leistų rasti pusiausvyrą tarp nagrinėjamų – tiek žiniasklaidos priemonės, tiek susijusių asmenų – teisių ir interesų. Tad iš esmės galimas sąsajos kriterijus galėtų būti grindžiamas informacijos *prieinamumu* – tai reikštų automatišką sąsają su visomis

38 — Šiuo klausimu žr. M. Virgós Soriano ir F. J. Garcimartín Alférez „Derecho Procesal Civil Internacional. Litigación Internacional“, 2-asis leidimas, Madridas, Civitas, 2007, p. 194.

valstybėmis narėmis, nes iš tikrųjų informacija, kuria tariamai daroma žala, yra prieinama visose valstybėse. Tačiau, kaip pažymėjo visi šiame procese dalyvaujantys asmenys, pasirinkus tokį kriterijų nedelsiant atsirastų „forum shopping“ reiškinys, kurio negali suvaldyti jokia internete veikianti žiniasklaidos priemonė [39]. Be to, pažeidimo, nuo kurio gali nukentėti pagrindinės teisės į privatų gyvenimą turėtojas, konstatavęs, kad jo reputaciją pažeidžianti informacija yra prieinama visame pasaulyje, sunkumas neleidžia priimti tokio sprendimo, pagal kurį jo teisė būtų išskaidyta visose valstybėse narėse, kur jis yra žinomas [40].

57. Manau, kad sprendimas, kuris tinkamai papildytų Sprendime *Shevill ir kt.* nustatytus sąsajos kriterijus, būtų, be jau numatytų galimybių, leisti tos valstybės teismo jurisdikciją, kurios teismas yra palankiausioje padėtyje, kad įvertintų įtampą tarp nagrinėjamų interesų ir atitinkamai spręstų dėl visos patirtos žalos. Tai būtų kompromisinis sprendimas, palyginti su dviem jau numatytais atvejais, nes jis leistų asmens teisės turėtojui pareikšti ieškinį tos valstybės, kur yra jo interesų centras, teisme, būtų nuspėjamas žiniasklaidos priemonei ir leistų priimti sprendimą dėl visos padarytos žalos [41]. Manau, kad vietos, kur yra „konflikto svorio centras“, kriterijumi tinkamai atsižvelgiama į visus šiuos skirtingus tikslus.

58. Siekiant suformuluoti kuo trumpesnį apibrėžimą, „konflikto svorio centro“ vieta yra ta, kur teismas turi palankiausias sąlygas išspręsti konfliktą tarp informacijos skleidimo laisvės ir teisės į savo paties atvaizdą. Taip yra valstybėje, kurioje matyti arba daugiausia pasireiškė galimybė pažeisti teisę į reputaciją arba privatų gyvenimą, *taip pat* interesas

39 — Šiuo klausimu žr. 2010 m. kovo 2 d. *Bundesgerichtshof* sprendimo byloje VI ZR 23/09 17 punktą; taip pat minėtą I. Roth „Die internationale Zuständigkeit <…>“, p. 310 ir paskesni; F. Dessemontet „Internet, la propriété intellectuelle et le droit international privé“ leidinyje K. Boele-Woelki ir C. Kessedjan (leid.) „Internet: Which Court Decides? Which Law Applies? Quel tribunal décide? Quel droit s'applique?“, Haga, Kluwer, 1998, p. 63 ir P. de Miguel Asensio „Derecho Privado de Internet“, 2-asis leidimas, 2001, p. 295 ir 296. Kalbėdamas apie tarptautines vartotojų ir transporto sutartis, Teisingumo Teismas 2010 m. gruodžio 7 d. Sprendime *Pammer ir Hotel Alpenhof* (C-585/08 ir C-144/09, Rink. p. I-12527, 94 punktas) taip pat atsisakė kriterijaus, susijusio tik su informacijos prieinamumu.

40 — Dėl to, kad taikant „mozaikos principą“ nukentėjęs asmuo yra nepakankamai apsaugotas, doktrinoje jau buvo susirūpinta iki Sprendimo *Shevill ir kt.* priėmimo (žr., pavyzdžiui, H. Gaudemet-Tallon „Revue critique de droit international privé“, 1983, p. 674; J. Heinrichs „Die Bestimmung der gerichtlichen Zuständigkeit nach dem Begehungsort im nationalen und internationalen Zivilprozessrecht“, Fribūras, Diss., 1984, p. 188–201 ir E. Schwiegel-Klein „Persönlichkeitsrechtverletzungen durch Massenmedien im internationalen Privatrecht. Zur Anwendung der lex loci delicti commissi auf Pressedelikte unter besonderer Berücksichtigung der amerikanischen Rechtsprechung“, Miunsteris, 1983, p. 68–82). Po Sprendimo *Shevill ir kt.* nepakankama asmens teisės turėtojo apsauga ir toliau buvo kritikuojama. Žr., be kita ko, J. C. Fernández Rozas ir S. Sánchez Lorenzo „Derecho Internacional Privado“, 3-iasis leidimas, Madridas, Civitas, p. 501.

41 — Minėtas R. Pichler leidinyje T. Hoeren ir U. Sieber (leid.) „Handbuch Multimedia-Recht“, 25 skyrius, 211 punktas ir paskesni, ypač 268 punktas; J. Lutcke „Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet. Eine rechtsvergleichende Untersuchung zum deutschen und amerikanischen Recht“, Miunchenas, Herbert Utz, 2000, p. 135.

pateikti tam tikrą informaciją arba nuomonę, atsižvelgiant į atvejį. Būtent šioje valstybėje asmens teisės pažeidimas bus didžiausias ir intensyviausias. Be to, – ir tai yra neabejotinai svarbu teisinio saugumo požiūriu, – žiniasklaidos priemonės leidėjas galėtų numatyti, kad šis pažeidimas gali būti padarytas būtent šioje teritorijoje, ir todėl yra pavojus, kad joje gali būti pareikštas ieškinys. Taigi svorio centras yra ta vieta, kur teismas yra palankiausioje padėtyje, kad įvertintų visą nagrinėjamų interesų konfliktą.

59. Siekiant apibrėžti vietą, kur yra „konflikto svorio centras“, reikia nustatyti du dalykus. Pirmasis yra susijęs su tariamai pažeistos asmens teisės turėtoju ir „konflikto svorio centras“ turi būti ten, kur yra „jo interesų centras“. Šis kriterijus tam tikru mastu yra analogiškas kriterijui, numatytam Sprendime *Shevill ir kt.*, pagal kurį reikalaujama, kad „nukentėjęs asmuo būtų žinomas“. Tačiau siekiant nustatyti vietą, kur yra „konflikto svorio centras“, nepakanka, kad nukentėjęs asmuo būtų joje tiesiog žinomas. Atvirkščiai, reikia nustatyti vietą (ir atitinkamai – valstybę narę), su kuria asmuo, kurio asmens teisės buvo pažeistos, sieja galimus savo gyvenimo planus.

60. Antrasis dalykas yra susijęs su informacijos pobūdžiu. Siekiant apibrėžti vietą, kur yra „konflikto svorio centras“, ginčijama informacija turi būti išreikšta tokiu būdu, kuris leistų protingai numatyti, kad ši informacija yra objektyviai susijusi su tam tikra teritorija. Tai reiškia, kad informacija, dėl kurios kilo ginčas, turi būti pateikta taip, kad, atsižvelgiant į su ja susijusias aplinkybes, ji taptų informacija, keliančia susidomėjimą tam tikroje teritorijoje, ir todėl skaitytojai būtų aktyviai skatinami šioje teritorijoje ją perskaityti [42].

61. Įtampos, kuri gali kilti tarp šių dviejų teisių, ypatumas – ir tai, manau, gali būti teigiama pernelyg nerizikuojant, – yra tas, kad galimas asmens teisių pažeidimo svorio centras gali sutapti su nagrinėjamo intereso pateikti informaciją arba nuomonę svorio centru. Taigi *dėl to, kad* pranešimas arba nuomonė gali sukelti susidomėjimą atitinkamoje

42 — Šiuo klausimu žr. 39 punkte minėto 2010 m. kovo 2 d. *Bundesgerichtshof* sprendimo 20 punktą; 2003 m. gegužės 22 d. *High Court of Justice (England & Wales)* sprendimo byloje *Harrods prieš Dow Jones* 32 punktą ir paskesnius; 2002 m. liepos 1 d. *Court of Session (Scotland)* sprendimo byloje *Bonner Media Limited* 19 punktą ir 2002 m. gruodžio 10 d. *High Court of Australia* sprendimo byloje *Dow Jones & Company Inc.* 154 punktą.

vietoje, toje pačioje vietoje ir galimas asmens teisių pažeidimas gali padaryti didžiausią žalą.

62. Atsižvelgiant į tai, svarbu nesupainioti antrojo iš dviejų dalykų su kriterijumi, susijusiu su žiniasklaidos priemonės ketinimais. Informacija nėra objektyviai susijusi su tam tikra teritorija vien dėl to, kad leidėjas pats ją paskelbė tam tikroje valstybėje narėje. Su leidėjo ketinimais susijęs kriterijus prieštarautų Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkto formuluotei – tai patvirtina jo palyginimas su šio reglamento 15 straipsnio 1 dalies c punktu, kuriame numatyta specialioji jurisdikcija vartotojų sutartims tuo atveju, kai paslaugų teikėjas „tokią veiklą sieja su minėta valstybe nare ar keliomis valstybėmis“ [43]. Nieko panašaus nėra numatyta minėto 5 straipsnio 3 punkte, todėl tarptautinė jurisdikcija neturi būti nustatoma pagal su ketinimais susijusius kriterijus [44]. Be to, kriterijus, grindžiamas subjektyvia informacijos teikėjo valia, kelia didelių įrodinėjimo sunkumų, kaip matyti iš jo taikymo praktikos [45].

63. Siūlydamas, kad informacija turi būti objektyviai susijusi su tam tikra teritorija, remiuosi tais atvejais, kai žiniasklaidos priemonės leidėjas gali protingai numatyti, kad jo elektroniniame leidinyje išplatinta informacija konkrečioje teritorijoje kelia „paskelbimo vertą susidomėjimą“, dėl kurio skaitytojai ja domisi. Šis objektyvios sąsajos kriterijus gali būti taikomas naudojant įvairias nuorodas, dėl kurių jau dabar galima pažymėti, kad jas vertinti turi nacionaliniai teismai.

64. Visų pirma, kaip matyti iš to, kas buvo išdėstyta, pirmoji aplinkybė, į kurią reikia atsižvelgti, – tai ginčijamos informacijos turinys. Tam tikra informacija gali būti įdomi tam tikroje teritorijoje, o kitoje – visiškai ne. Informacija apie Austrijos pilietį, nuolat gyvenantį Austrijoje, ir susijusi su tariamais nusikalstamais veiksmais, padarytais Austrijoje, šioje valstybėje akivaizdžiai kelia „paskelbimo

43 — Minėtame Sprendime *Pammer et Hotel Alpenhof* Teisingumo Teismas išsakė nuomonę dėl specialiosios jurisdikcijos, taikomos internetu sudarytoms transporto ir vartotojų sutartims, ypatumų. Šiuo atžvilgiu minėtame sprendime Teisingumo Teismas nurodė, kad „tarp aplinkybių, leidžiančių nustatyti, ar veikla „susieta su“ valstybe nare, kurios teritorijoje vartotojas turi savo nuolatinę gyvenamąją vietą, figūruoja visi *aiškūs pareiškimai, susiję su tikslu sudaryti sandorius su šios valstybės narės vartotojais*“ (kursyvu išskirta mano). Generalinės advokatės V. Trstenjak išvada šiose bylose šiuo klausimu ypač pamokoma tiek, kiek ji, kaip ir Teisingumo Teismas, teigia, kad vien prieinamumo arba objektyvaus intereso buvimo tam tikroje teritorijoje nepakanka, kad būtų galima teigti, jog tam tikras pranešimas internete yra „nukreiptas“ į tam tikrą teritoriją (žr. 78 punktą ir paskesnius).

44 — Žr. 39 išnašoje minėto 2010 m. kovo 2 d. *Bundesgerichtshof* sprendimo 18 punktą.

45 — Žr. Jungtinių Valstijų atvejį, kur „single publication“ taisyklė, numatyta Bendro vienintelio pranešimo įstatyme (*Uniform Single Publication Act*) ir *Restatement (Second) of Torts*, § 577A, (1977), kelia didelių problemų interneto atžvilgiu. Šiuo klausimu žr. *Court of Appeals for the Fourth Circuit* sprendimą *Stanley Young prieš New Haven Advocate* (Nr. 01-2340, 2002 m. gruodžio 13 d.), pagal kurį reikalaujama, kad būtų aiškus žiniasklaidos priemonės ketinimas nukreipti informaciją į tam tikrą valstiją, kad būtų pripažinta šios teismų jurisdikcija. Taip pat šiuo klausimu žr. P. J. Borchers „Internet Libel: The Consequences of a Non-Rule Approach to Personal Jurisdiction“, *Northwestern University Law Review* Nr. 98, 2004; taip pat specialųjį leidimą „Cyberspace Regulation and the Discourse of State Sovereignty“, *Harvard Law Review*, 1999, p. 1697 ir paskesni.

vertą susidomėjimą“, net jeigu ji yra platinama elektroniniame laikraštyje, kurio leidėjas turi buveinę Jungtinėje Karalystėje. Jei žiniasklaidos priemonė įdėjo internete pranešimus, kurie dėl savo pobūdžio turės neginčijamą poveikį paskelbti kitoje valstybėje, leidėjas gali protingai numatyti, kad jei išplatins asmens teisę pažeidžiančią informaciją, jam šioje valstybėje gali būti pareikštas ieškinys. Taigi, kuo didesnis yra interesas paskelbti konkrečią naujieną tam tikros valstybės teritorijoje, tuo labiau šiuo paskelbimu padarytus teisių pažeidimus iš esmės turi nagrinėti šios valstybės teismai.

65. Be to, teismas gali atsižvelgti į kitas nuorodas, padedančias nustatyti teritoriją, su kuria informacija yra objektyviai susijusi. Pažymėtina, jog tai gali būti nuorodos, rodančios subjektyvią leidėjo valią informaciją paskelbti konkrečioje valstybėje. Tačiau jos mus domina tik tiek, kiek tai yra nuorodos, rodančios kryptį ieškant sąsajų su tam tikra teritorija, o ne informacijos leidėjo ketinimus. Pavyzdžiui, šiame aplinkybių, kurias gali prireikti įvertinti, sąraše yra tai, kad informacija gali būti išplatinta interneto svetainėje, turinčioje kitokį pradinį domeną nei valstybės narės, kurioje leidėjas yra įsisteigęs, – tai reiškia, kad yra konkreti teritorija, kur informacija gali būti ypač domimasi [46]. Be to, interneto svetainės kalba leidžia apibrėžti, kuriai teritorijai paskelbta informacija turi įtakos. Atitinkamu atveju ir svetainėje skelbiama reklama gali rodyti teritoriją, kur informacija turi būti skaitoma [47]. Svetainės rubrika, kurioje informacija yra skelbiama, taip pat gali būti reikšminga nustatant, ar yra poveikis konkrečioje teritorijoje. Pavyzdžiui, imkime internetinio laikraščio, kuriame yra informacijos rubrikų pagal valstybes. Informacijos paskelbimas rubrikoje „Vokietija“ laikytinas nuoroda į tai, kad joje esanti informacija turi ypatingos reikšmės šioje valstybėje. Paieškos žodžiai, pateikti paieškos sistemoms siekiant išskirti žiniasklaidos priemonės svetainę, taip pat yra nuorodos į vietą, su kuria informacija yra objektyviai susijusi. Galiausiai ir šis sąrašas nėra baigtinis, apsilankymų svetainėje registravimas, nors jis ir mažai patikimas, gali būti iš esmės vertinamojo pobūdžio šaltinis, siekiant patvirtinti, kad tam tikra informacija turėjo poveikį tam tikroje teritorijoje [48].

46 — Žr. minėtą Sprendimą *Pammer ir Hotel Alpenhof*, kuriame, kalbant apie specialiąją jurisdikciją, numatytą 15 straipsnio 1 dalies c punkte, buvo pasinaudota domeno lygmens kriterijumi (83 punktas).

47 — Taip pat žr. minėto Sprendimo *Pammer ir Hotel Alpenhof* 84 punktą.

48 — Minėtas R. Pichler leidinyje T. Hoeren ir U. Sieber (leid.) „Handbuch Multimedia-Recht <…>“, 25 skyrius, 224 punktas ir minėtas I. Roth „Die internationale Zuständigkeit <…>“, p. 283.

66. Išdėstyti kriterijai leidžia teismui nustatyti, ar ginčijama informacija yra objektyviai susijusi su tam tikra apibrėžta teritorija. Jei informacija iš tikrųjų yra objektyviai susijusi su tam tikra valstybe nare ir ši valstybė narė yra būtent ta valstybė, kurioje yra asmens teisės turėtojo „interesų centras“, manau, kad šios valstybės teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl visos žalos, padarytos neteisėtu veiksmu, atlyginimo. Valstybė narė, kurioje šie du elementai sutampa, akivaizdžiai yra vieta, kur teismas yra palankiausioje padėtyje, kad įvertintų faktines aplinkybes ir išnagrinėtų visą ginčą. Taigi šis teismas yra vietos, kur yra „konflikto svorio centras“, teismas.

67. Darydamas išvadą, siūlau Teisingumo Teismui paskelbti, kad žodžiai „vietą, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti“, kaip jie suprantami pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą, turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, kai asmens teisės buvo pažeistos paskelbus informaciją, internetu išplatintą keliose valstybėse narėse, asmens teisės turėtojas gali pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo:

— asmens teises pažeidusį pranešimą paskelbusio leidėjo įsisteigimo valstybės narės teismuose, kurie turi jurisdikciją spręsti dėl visos žalos, atsiradusios dėl šių teisių pažeidimo, atlyginimo, arba

— kiekvienos valstybės narės, kurioje pranešimas buvo išplatintas ir kurioje, asmens teisių turėtojo teigimu, nukentėjo jo reputacija, teismuose, kurie turi jurisdikciją spręsti tik dėl žalos, padarytos teismo, į kurį kreipiamasi, valstybėje, arba

— valstybės narės, kurioje yra nagrinėjamų vertybių ir interesų „konflikto svorio centras“, teismuose, kurie turi jurisdikcija spręsti dėl visos žalos, atsiradusios dėl asmens teisių pažeidimo, atlyginimo. „Valstybė, kurioje yra „konflikto svorio centras“ – tai valstybė, su kuria ginčijama informacija yra objektyviai ir labiausiai susijusi ir kuri yra asmens teisės turėtojo „interesų centras“.

**VII — Dėl trečiojo prejudicinio klausimo byloje „eDate Advertising“ (C-509/09)**

68. Savotrečiuojuklausimu*Bundesgerichtshof* klausia dėl Direktyvos 2000/31, susijusios su

elektronine komercija internete, 3 straipsnio 2 dalies taikymo ribų, jeigu ji taikoma tokiam atvejui, kaip nagrinėjamasis byloje. Apibendrinus jo klausimas yra toks: ar pačioje šioje nuostatoje, kurioje nustatyta, kad „valstybės narės negali dėl koordinuojamai sričiai priskiriamų priežasčių riboti laisvę teikti informacinės visuomenės paslaugas iš kitos valstybės narės“, yra įvirtinta norma, apibrėžianti taikytiną teisę, ar, atvirkščiai, tai tik nacionalinės teisės, taikytinos byloje, pataisos.

69. Norint atsakyti į šį klausimą reikia pateikti kelias bendro pobūdžio išankstines pastabas.

70. *Bundesgerichtshof* kelia šį trečiąjį klausimą ir taip jį formuluoja, nes jam kyla abejonių dėl teisės, taikytinos tokiam ginčui, kaip antai nagrinėjamoje byloje. Iš esmės klausimą galima suprasti taip: ar Direktyva 2000/31 nacionalinė tarptautinė privatinė teisė buvo suderinta nustatant kolizinę normą, pagal kurią jurisdikciją turintis teismas turi taikyti tos valstybės narės, kur yra įsisteigęs leidėjas, materialinę teisę? Jei atsakymas būtų neigiamas arba Teisingumo Teismas nuspręstų, kad tokio suderinimo nebuvo, *Bundesgerichtshof* klausia, kokia yra Direktyvos 2000/31 taikymo apimtis ir poveikis („materialinės teisės pataisos“) Vokietijos tarptautinei privatinei teisei, kuri turėtų būti taikoma tokiu atveju, koks buvo nagrinėjamas byloje *eDate Advertising*.

71. Jei neklystu, pirma, manau, reikia priminti, kokia yra Direktyvos 2000/31 nuostatos, dėl kurios konkrečiai klausiama, paskirtis ir bendras kontekstas. Šios direktyvos 3 straipsnyje „Vidaus rinka“ yra numatyta pareiga, rodanti laisvės teikti paslaugas sutartinį pobūdį. Šia nuostata antrinės teisės akte išreiškiama garantija, kuri jau yra numatyta pirminėje teisėje – SESV 56 straipsnyje, pritaikyta taip, kaip reikalaujama dėl elektroninės komercijos teisės aktų derinimo ypatumų. Šios nuostatos 1 dalyje yra patvirtinamas valstybės narės, kurioje paslauga suteikta, nuostatų taikymas, o 2 dalyje pabrėžiama būtinybė atsižvelgti į teisines sąlygas, kurias paslaugų teikėjas jau tenkino savo įsisteigimo valstybėje narėje. Šia dalimi dar kartą visiškai aiškiai yra įtvirtinama tarpusavio pripažinimo taisyklė, atitinkanti Teisingumo Teismo praktiką [49]. Laisvės

49 — Žr., be kita ko, 1979 m. vasario 20 d. Sprendimą *Rewe-Zentral*, vadinamą „Cassis de Dijon“ (120/78, Rink. p. 649), 1982 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Rau* (261/81, Rink. p. 3961) ir 1988 m. liepos 14 d. sprendimus *3 Glocken ir Kritzinger* (407/85, Rink. p. 4233) ir *Zoni* (90/86, Rink. p. 4285). Įsisteigimo laisvės ir konkrečiai laisvės teikti paslaugas srityje žr., be kita ko, 1981 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Webb* (279/80, Rink. p. 3305), 1986 m. gruodžio 4 d. Sprendimą *Komisija prieš Vokietiją* (205/84, Rink. p. 3755) ir 1991 m. liepos 25 d. Sprendimą *Säger* (C-76/90, Rink. p. I-4221).

teikti paslaugas įgyvendinimas toliau yra papildomas šio straipsnio 4 dalimi, kur patikslinami pagrindai, kuriais valstybės gali remtis nukrypdamos nuo laisvės teikti paslaugas nagrinėjamame sektoriuje.

72. Atsižvelgiant į visa tai, galima pamatyti, kad nagrinėjamo klausimo formulavimas nevisiškai atitinka tai, kas yra nustatyta arba atrodo nustatyta visu Direktyvos 2000/31 3 straipsniu. Iš esmės, kaip matėme, šia nuostata apibrėžiamos sąlygos, kurių valstybės narės turi laikytis reglamentuodamos ekonomikos sektorių, kuris yra vidaus rinkos dalis, ir šios nuostatos formulavimas atspindi laisvės teikti paslaugas turinį, kuris, kaip žinome, apima tarpusavio pripažinimo pareigą. Tačiau šiame straipsnyje nėra nustatyta normos, apibrėžiančios taikytiną teisę ir įpareigojančios valstybę narę, kurioje suteikta paslauga, taikyti paslaugos teikėjo valstybės nacionalinę teisę. Direktyvos 2000/31 3 straipsnyje yra tik patikslinamas laisvės teikti paslaugas turinys ir sąlygos, kuriomis turi būti taikomas tarpusavio pripažinimo mechanizmas.

73. Manau, kad šį pastebėtą dalyką dar patvirtina Direktyvos 2000/31 1 straipsnis, kurio 4 punkte nustatyta, kad „ši direktyva nenustato papildomų privatinės tarptautinės teisės taisyklių ir joje nenagrinėjama teismų jurisdikcija“. Tai reiškia, kad šiame akte nėra tiesiogiai nustatytų normų, apibrėžiančių taikytiną teisę arba tarptautinę teismų jurisdikciją šioje srityje, nei jos yra derinamos [50]. Iš esmės tai yra teisės aktas, neturintis poveikio tarptautinei privatinei teisei, kuriuo neatnaujinami ir nepakeičiami kriterijai, taikomi nustatant jurisdikciją ir taikytiną teisę arba pripažįstant kitų valstybių narių ankstesnius teismo sprendimus [51].

74. Direktyvos 2000/31 neutralumo sąlyga kolizijų reglamentavimo atžvilgiu turi galioti ir aiškinant minėtą 3 straipsnį, nes ji yra nuosekliai įtvirtinama nuo 1 straipsnio. Be to, niekas nerodo, kad 3 straipsnis yra 1 straipsnio išimtis.

75. Kita nuoroda, įtikinanti, kad Direktyva 2000/31 negali pateikti atsakymo dėl tarptautinės privatinės teisės, – tai nacionalinės teisės sistemos, konkrečiai kalbant, – nacionalinės normos, kuriomis yra perkeliamas

50 — Šiuo klausimu žr. D. Martiny in „Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch“, 10 t., TMG § 3 Herkunftslandprinzip, 5-asis leid., Miunchenas, Beck, 2010, 36 punktas.

51 — Direktyvos 2000/31 23 konstatuojamojoje dalyje patvirtinama ta pati mintis ir priduriama, kad „ši direktyva nesiekiama nustatyti papildomų tarptautinės privatinės teisės taisyklių, susijusių su įstatymų prieštaravimais, ir nenagrinėja teismų jurisdikcijos; taikomos teisės nuostatos, nustatytos privatinės tarptautinės teisės taisyklėmis, negali riboti laisvės teikti informacinės visuomenės paslaugas, kaip nustatyta šioje direktyvoje“.

šis teisės aktas. Iš bylos matyti, kad valstybės narės Direktyvos 2000/31 3 straipsnį perkėlė skirtingais būdais. Vienos nustatė normas, apibrėžiančias taikytiną teisę [52], o kitos pasirinko perkėlimą tiesiogiai nurodant tarpusavio pripažinimą [53]. Antruoju atveju net galima pastebėti, kad tam tikrose teisės sistemose minėtas 3 straipsnis buvo perkeltas pažodžiui pakartojant jo formuluotę [54].

76. Be to, jei Direktyva 2000/31 būtų suprantama taip, kad joje yra norma, apibrėžianti taikytiną teisę, būtų iškreipta dabartinė antrinės teisės, susijusios su teismų bendradarbiavimu civilinėse bylose, būklė. Yra žinoma, kad į Reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II) taikymo sritį nepatenka „nesutartinės prievolės, atsirandančios dėl privataus gyvenimo ir su asmeniu susijusių teisių pažeidimo, įskaitant garbės ir orumo įžeidimą“ [55]. Šio reglamento parengiamieji darbai rodo, kad šiuo klausimu tarp valstybių narių yra didelių nesutarimų dėl taikytino kriterijaus, todėl jis neįtraukiamas į reglamento taikymo sritį ir šiuo metu sprendimo yra ieškoma naujame Komisijos teisės akto pasiūlyme [56]. Manau, bent jau mažai tikėtina, kad Reglamento Nr. 864/2007 taikymo sritis būtų taip apribota, kaip buvo nurodyta, jei Direktyvoje 2000/3 jau būtų įtvirtinta norma, derinanti nacionalines normas, pagal kurias nustatoma taikytina teisė.

77. Todėl atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus manau, kad siūlysiu Teisingumo Teismui visų pirma atsakyti taip, kad 3 straipsniu nėra atliekamas derinimas, kuriuo valstybėms narėms būtų nustatyta kolizinė norma.

78. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas trečiojo klausimo pabaigoje papildomai klausia, ar Direktyvos 2000/31 3 straipsnio 2 punktas yra „materialinės teisės pataisos, kuriomis keičiamas pagal nacionalines kolizines normas taikomos materialinės teisės rezultatas ir mažinami kilmės šalies reikalavimai“.

79. Kaip jau buvo pažymėta, šis klausimas reiškia, kad Direktyvos 2000/31 3 straipsnis

52 — Taip yra Austrijos Respublikos, Prancūzijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Čekijos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Portugalijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos atveju.

53 — Vokietijos Federacinė Respublika, Belgijos Karalystė, Kipro Respublika, Danijos Respublika, Estijos Respublika, Suomijos Respublika, Graikijos Respublika, Vengrijos Respublika, Airija, Italijos Respublika, Latvijos Respublika, Lietuvos Respublika, Maltos Respublika, Nyderlandų Karalystė, Ispanijos Karalystė, Švedijos Karalystė, Rumunija ir Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė.

54 — Taip, be kita ko, yra Vokietijos Federacinės Respublikos atveju.

55 — 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (OL L 199, p. 40) 1 straipsnio 2 dalies g punktas.

56 — J. J. Álvarez Rubio (leid.), „Difamación y Protección de los Derechos de la Personalidad: Ley Aplicable en Europa“, Aranzadi, 2009.

suprantamas kaip tarptautinės privatinės teisės norma. Paneigus, kad minėta nuostata galėtų būti kolizinė norma, yra aišku, jog ja nėra derinama tvarka, kuria nustatoma tokiam atvejui, kaip antai nagrinėjamoje byloje, taikytina teisė. Tačiau tai taip pat nereiškia, kad 3 straipsnis pats savaime yra norma, pakeičianti nacionalinę nuostatą, pagal kurią nustatoma taikytina teisė. Kaip jau buvo išdėstyta šios išvados 71–73 punktuose, šioje nuostatoje yra numatyta tik laisvės teikti paslaugas derinimo tvarka elektroninės komercijos srityje. Teismas, tarptautinį elementą turinčioje byloje taikydamas tarpusavio pripažinimo mechanizmą, netaiko paslaugų teikėjo kilmės valstybės teisės aktų, o turi tik preziumuoti, kad galioja šios valstybės su paslauga susijusių normų taikymas [57]. Tai netrukdo teismo vietos valstybei numatyti papildomų priemonių, kuriomis siekiama apsaugoti tam tikras vertybes, kurioms reikalingos ypatingos garantijos (žr. minėto 3 straipsnio 4 dalį). Tačiau jokiu atveju jis netaiko kilmės valstybės narės įstatymo ir jurisdikciją turinčio teismo vietos valstybė neprivalo, remdamasi direktyva, specialiai padaryti tarptautinės privatinės teisės pataisų, kad nustatytų didesnę apsaugą užtikrinančias priemones.

80. Todėl, manau, negalima teigti ir to, kad Direktyvos 2000/31 3 straipsnio tikslas – numatyti suderintas taikytinos materialinės teisės pataisas. 3 straipsnyje valstybėms narėms nedraudžiama, kaip laisvės teikti paslaugas išimties, įgyvendinant joms šia direktyva ir SESV 56 straipsniu suteiktą diskrecijos teisę, taikyti apsaugos priemonių, skirtų apsaugoti interesams, kuriems reikalingos ypatingos garantijos. Todėl Vokietijos įstatymų leidėjas gali materialinėje teisėje numatyti tokias išimtis arba net atitinkamu atveju priimti nuostatas, pakeičiančias taikytiną teisę. Bet tai nereiškia, kad Direktyva 2000/31 yra iš anksto išsprendžiama įstatymų kolizijos problema.

81. Galiausiai manau, jog Direktyvos 2000/31 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jis neįtvirtina nei įstatymų kolizijos normos, nei „materialinės teisės pataisų“. Šia nuostata sukonkretinamas elektroninei komercijai taikomo laisvės teikti paslaugas reglamentavimo derinimas ir kartu yra leidžiama, kaip laisvės teikti paslaugas išimtis, kad valstybės narės, įgyvendindamos joms šia direktyva ir SESV 56 straipsniu suteiktą diskrecijos teisę, numatytų apsaugos priemones, skirtas apsaugoti interesams, kuriems reikalingos ypatingos garantijos.

57 — Žr. S. Sánchez Lorenzo „Derecho Privado Europeo“, Grenada, Comares, 2002, p. 137 ir 138 bei H. J. Sonnenberger „Europarecht und Internationales Privatrecht“, *Zeitschriftfür Rechtsvergleichung, Internationales Privatrecht und Europarecht*, 1996, p. 3 ir paskesni.

## VIII — Išvada

82. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui į *Bundesgerichtshof* ir *Tribunal de grande instance de Paris* pateiktus klausimus atsakyti taip:

„1. Frazė „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti“, vartojama 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 5 straipsnio 3 punkte, turi būti aiškinama taip, kad tuo atveju, kai asmens teisės buvo pažeistos paskelbus informaciją, internetu išplatintą keliose valstybėse narėse, asmens teisės turėtojas gali pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo:

— asmens teises pažeidusį pranešimą paskelbusio leidėjo įsisteigimo valstybės narės teismuose, kurie turi jurisdikciją spręsti dėl visos žalos, atsiradusios dėl šių teisių pažeidimo, atlyginimo, arba

— kiekvienos valstybės narės, kurioje pranešimas buvo išplatintas ir kurioje, asmens teisių turėtojo teigimu, nukentėjo jo reputacija, teismuose, kurie turi jurisdikciją spręsti tik dėl žalos, padarytos teismo, į kurį kreipiamasi, valstybėje, arba

— valstybės narės, kurioje yra nagrinėjamų vertybių ir interesų „konflikto svorio centras“, teismuose, kurie turi jurisdikciją spręsti dėl visos žalos, atsi-

radusios dėl asmens teisių pažeidimo, atlyginimo. „Valstybė, kurioje yra „konflikto svorio centras“ – tai valstybė, su kuria ginčijama informacija yra objektyviai ir labiausiai susijusi ir kuri yra asmens teisės turėtojo „interesų centras“.

2. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jis neįtvirtina nei įstatymų kolizijos normos, nei „materialinės teisės pataisų“. Šia nuostata sukonkretinamas elektroninei komercijai taikomo laisvės teikti paslaugas reglamentavimo derinimas ir kartu yra leidžiama, kaip laisvės teikti paslaugas išimtis, kad valstybės narės, įgyvendindamos joms šia direktyva ir SESV 56 straipsniu suteiktą diskrecijos teisę, numatytų apsaugos priemones, skirtas apsaugoti interesams, kuriems reikalingos ypatingos garantijos.“